До Спеціалізованої вченої ради Д 41.086.04
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію
Тарнавського Романа Віталійовича
«Господарсько-правове стимулювання венчурного інвестування в Україні», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право

Актуальність обраної теми дослідження. Подана до захисту дисертація присвячена важливим для вітчизняної правової науки питанням господарсько-правового стимулювання венчурного інвестування в Україні як одного з ключових чинників інноваційного розвитку вітчизняної економіки.

Обов'язковою умовою успішного перебігу інноваційних процесів в Україні є створення належного господарсько-правового забезпечення всіх типів відносин, що складаються в процесі формування та подальшого функціонування національної інноваційної системи. Інноваційна діяльність завжди здійснюється на основі реалізації інвестицій як важливого джерела її фінансування. Тому активізація інноваційної діяльності за сучасних умов економічного розвитку потребує реформування наявної системи її фінансування. За умов обмежених можливостей використання традиційних джерел фінансування інноваційної діяльності важливого значення для її розвитку набуває саме венчурне інвестування. Отже, відносини, що виникають між суб'єктами інноваційної діяльності та венчурними інвесторами й набувають ознак інноваційно-інвестиційних відносин, потребують особливої уваги з боку вітчизняного законодавця. Проте фрагментарний і несистемний законодавчий підхід до питань венчурного інвестування в Україні та його господарсько-правового стимулювання зумовив гальмування розвитку сегменту венчурного інвестування в його класичному вигляді, на що справедливо звертає увагу автор аналізованої дисертаційної роботи.

Неузгодженість вітчизняного законодавства в інноваційній сфері з інвестиційним законодавством, несформованість організаційно-правових засад венчурного інвестування, яке, до речі, навіть не визначено серед законодавчо закріплених у ч. 2 ст. 326 ГК України форм інвестування інноваційної діяльності, створює перешкоди для формування ефективної системи його стимулювання та є стримувальним чинником ефективного функціонально-цільового використання венчурного капіталу.

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
"ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ"
Спеціалізована вчена рада Д 41.086.04
Вх. № 658
21 · 05 2018

Потреба визначення напрямів удосконалення господарсько-правового стимулювання венчурного інвестування в Україні стає актуальною ще й у зв'язку з нерозвиненістю інфраструктури фондового ринку, економічною та політичною нестабільністю в державі, відсутністю реальних правових механізмів захисту та дієвих гарантій для потенційних венчурних інвесторів.

Деякі аспекти правового регулювання господарських відносин щодо державної підтримки інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, функціонування інноваційної інфраструктури та діяльності інститутів спільного інвестування, а також договірних форм передання інноваційних об'єктів та окремих питань венчурного інвестування вміщено в роботах Ю. Є. Атаманової, М. Д. Василенка, Т. С. Гудіми, Ю. М. Жорнокуя, Д. В. Задихайла, К. Ю. Іванової, О. Е. Сімсон та інших. Проте досі у вітчизняній правовій науці не проводилося системного й комплексного дослідження засобів господарсько-правового стимулювання венчурного інвестування в Україні, що також свідчить про актуальність рецензованої роботи.

Зважаючи на вищесказане, актуальність і своєчасність дисертаційного дослідження Тарнавського Романа Віталійовича «Господарсько-правове стимулювання венчурного інвестування в Україні» є беззаперечними.

Мета й завдання дисертаційного дослідження, визначені автором, структура роботи й використані методи наукового пізнання дали змогу системно й комплексно дослідити відносини венчурного інвестування за сучасних умов економічного розвитку, проаналізувати суб'єктно-об'єктний склад правовідносин щодо венчурного інвестування та деякі питання його договірного забезпечення, переглянути наявний арсенал засобів господарсько-правового стимулювання венчурного інвестування, зокрема іноземний досвід їх використання, та сформулювати власний підхід до напрямків удосконалення чинного законодавства в цій царині.

Робота Тарнавського Р. В. складається зі вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків і списку використаних джерел.

У першому розділі дисертаційного дослідження проаналізовано історію виникнення венчурного інвестування, розглянуто сучасний стан правового регулювання венчурного інвестування в Україні та зарубіжних державах і запропоновано кроки щодо вдосконалення вітчизняного правового регулювання вказаної сфери.

Автор привертає увагу до відсутності законодавчого визначення поняття венчурних інвестицій, що перешкоджає формулюванню чіткої правової позиції щодо засобів стимулювання діяльності венчурних інвесторів (с. 24 дисертації). У межах дисертаційного дослідження здійснено науковий огляд наявних у правовій та економічній доктринах підходів щодо розуміння сутності понять «венчурний капітал» і «венчурний інвестор», а також змісту і природи венчурного інвестування в контексті його класифікування за стадіями фінансування (с. 21, 25-27). Варто зазначити, що саме класифікування стадій (етапів) венчурного інвестування (фінансування) відіграє важливе значення для характеристики й інвестора, і підприємства-

реципієнта. У роботі розглянуто як формальний сектор ринку венчурного капіталу, представлений венчурними інвестиційними фондами, так і неформальний сектор, репрезентований неінституційними інвесторами (с. 29-30).

За результатами аналізу сучасного стану правового регулювання венчурного інвестування в Україні виявлено наявні нині особливості правового регулювання діяльності венчурних фондів порівняно з іншими інститутами спільного інвестування. Критично осмислюючи переваги й недоліки потенційно можливих шляхів («сценаріїв») розвитку правового регулювання венчурного інвестування, автор обґрунтовує недоцільність прийняття окремого нормативно-правового акта для закріплення організаційно-правових засад діяльності венчурних інвесторів та справедливо наполягає на потребі внесення деяких змін і доповнень до чинних нормативно-правових актів, які формують правову основу інвестиційної діяльності в Україні (с. 36-44). Так, заслуговують на схвалення сформульовані автором пропозиції щодо подальшого розвитку положень Глави 34 ГК України «Правове регулювання інноваційної діяльності» (с. 45-48 дисертації), зокрема відносно закріплення кваліфікаційних вимог до реципієнтів венчурних інвестицій (с. 48-52), а також щодо подальшого розвитку положень ЗУ «Про інститути спільного інвестування» (с. 54-56). Позитивним моментом дисертаційного дослідження є зосередження значної уваги на питаннях правового регулювання венчурного інвестування в зарубіжних країнах та праві Європейського Союзу, розгляд яких супроводжується порівняльною характеристикою з українським інвестиційним законодавством та пропозиціями автора роботи щодо запозичення позитивного зарубіжного досвіду (с. 57-83).

Другий розділ дисертаційного дослідження присвячено змістовній характеристиці правовідносин щодо стимулювання венчурного інвестування в Україні. У цій частині роботи встановлено роль держави щодо стимулювання інвестиційної діяльності венчурних інвесторів, ретроспективно проаналізовано програмний рівень регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності (Програми розвитку та Концепції реформування тощо) у частині закріплення механізмів і засобів стимулювання венчурного інвестування, оцінено його нинішній стан, виявлено наявні дисфункції (с. 93-99). Здобувач не тільки представляє панораму наукових поглядів щодо подальшого розвитку заходів впливу держави на венчурне інвестування з метою його стимулювання, а концептуально їх переосмислює, зважаючи на стан економіки країни на момент написання рецензованого дослідження (с. 100-108). Дисертант приділив значну увагу питанням формування державної економічної політики та визначив найбільш перспективні її засоби, що потребують, на його переконання, нормативного закріплення на рівні комплексних програм стимулювання розвитку венчурного інвестування в Україні (с. 110-114).

Позитивним моментом другого розділу рецензованої дисертаційної роботи є змістовна характеристика таких учасників відносин у сфері

венчурного інвестування, як професійні й галузеві асоціації венчурного інвестування, компанії з управління активами інституту спільного інвестування, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (с. 116-120). Чималий науковий інтерес становить порівняльний аналіз венчурного інвестування та краудфандінгу (с. 124-128). Окрему увагу приділено деяким питанням договірного забезпечення венчурного інвестування (с. 129-139).

Третій розділ дисертації присвячено питанням оптимізації правового регулювання використання венчурного капіталу та теоретичному обґрунтуванню шляхів удосконалення правового забезпечення стимулювання венчурного інвестування в Україні.

Автор досліджує правовий режим, у межах якого функціонують основні суб'єкти інноваційної інфраструктури, стимулювання розвитку яких відбувається за допомогою використання венчурного капіталу. Особливу увагу в цій частині роботи приділено бізнес-інкубаторам (с. 146-148), технологічним паркам (с. 149-154), а також вищим навчальним закладам і науковим установам як складникам інноваційної системи України (с. 159-164). Дисертант виявляє основні проблеми правового регулювання відносин з використання венчурного капіталу за участю вищезазначених суб'єктів та пропонує власне бачення шляхів їх усунення, зокрема надає обґрунтовані з теоретичного погляду пропозиції щодо подальшого розвитку положень ЗУ «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» (с. 155-159) та ЗУ «Про вищу освіту» (с. 165 - 168).

У роботі виділено три основні механізми виходу венчурного інвестора з підприємства: викуп частки інвестора засновниками підприємства для повернення повного контролю над ним; продаж венчурним інвестором своєї частки стратегічному інвестору; реєстрація акцій підприємства-реципієнта для торгівлі на фондовому ринку (IPO). При цьому основну увагу приділено дослідженню реєстрації акцій підприємства-реципієнта для торгівлі на фондовому ринку як одному з найважливіших механізмів виходу венчурного інвестора з підприємства-реципієнта, поточне правове регулювання якого нині найбільше потребує реформування, зокрема наближення правил розміщення цінних паперів на фондовому ринку до європейських стандартів (с. 172-174, 178-181, 186-188). Справедливо закцентовано увагу на проблемі надмірної зарегульованості питання щодо допуску цінних паперів українських емітентів до іноземних фондових ринків та потреба її вирішення (с. 179-181). Крім того, слід погодитися з позицією Тарнавського Р. В. про необхідність змінення наявної системи допуску цінних паперів іноземних емітентів для обігу на території України, а також підтримати пропозиції автора щодо кроків, здійснення яких спрямовано на ефективне залучення іноземного венчурного капіталу в Україну (с. 181-182). Позитивним моментом дисертаційного дослідження є також ґрунтовний аналіз проблем правового регулювання венчурного інвестування під час забезпечення регіонального розвитку країни. Результатом такого аналізу є запропонований у роботі підхід до формулювання основних засад створення

та функціонування регіональних венчурних фондів (зокрема фінансування реципієнтів, господарська діяльність яких відповідає регіональній спеціалізації відповідної адміністративної одиниці, а також локальний / територіальний характер дії регіональних венчурних фондів тощо (с. 185-189, 191-193) та пропозиції щодо внесення відповідних змін до чинного ЗУ «Про інститути спільного інвестування» (с. 197-198).

Наведений вище перелік позитивних сторін дослідження не вичерпує всіх наукових положень, висновків, рекомендацій, які визначають новизну та практичне значення дисертаційної роботи Тарнавського Р. В.

Науково-практичні положення, висновки, рекомендації, сформульовані в дослідженні, є результатом наукового пошуку відповідно до поставленої мети й завдань дослідження, а їх достовірність підтверджено апробацією у фахових виданнях, обговоренням на наукових конференціях.

Достовірність результатів дослідження підтверджено також використанням у роботі загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, зокрема діалектичного, формально-юридичного, історичного, системно-структурного, аналітико-синтетичного, порівняльно-правового тощо, та значної кількості наукової літератури, нормативно-правових актів України, деяких нормативно-правових актів Європейського Союзу, Франції, Німеччини, США, Великої Британії.

Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідної програми Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» (державний реєстраційний номер 011U0006H) на 2011–2015 рр. та «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» (державний реєстраційний номер 0116U001842) на 2016–2020 рр. Тема дисертаційного дослідження є складовою частиною наукових досліджень кафедри господарського права і процесу та науково-дослідної теми кафедри «Організаційно-правовий механізм реалізації експортного потенціалу України на інноваційних засадах» (державний реєстраційний номер 011511002496) на 2015-2017 рр., у межах якої автор вирішив проблемні питання господарсько-правового стимулювання венчурного інвестування в Україні.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація Тарнавського Романа Віталійовича є першим у вітчизняній юридичній науці комплексним дослідженням порядку господарсько-правового стимулювання венчурного інвестування в Україні, яке містить пропозиції щодо основних напрямів удосконалення правового регулювання відносин у цій сфері, обґрунтовані теоретичні положення та висновки із різним ступенем новизни.

У роботі вперше:

- визначено поняття господарсько-правового стимулювання венчурного інвестування в Україні (с. 13-14, 98-99);
- обґрунтовано потребу закріплення короткострокових і довгострокових засобів господарсько-правового стимулювання венчурного

інвестування, які виявляються в різних способах стимулювання (с. 14, 110-114);

- обґрунтовано значення українських регіональних венчурних інвестиційних фондів в інноваційному розвитку регіону й країни (186, 191-193, 198);

- розмежовано правовідносини з венчурного інвестування та правовідносини з краудфандінгу (с. 124-128);

Крім того, *під час дослідження автор розвинув, удосконалив й обґрунтував положення та наукові підходи, що стосуються:*

- визначення поняття правовідносин щодо венчурного інвестування (с. 125);

- господарсько-правового визначення поняття венчурних інвестицій (с. 47);

- суб'єктно-об'єктного складу правовідносин венчурного інвестування (с. 116-124);

- кваліфікаційних ознак об'єкта венчурного інвестування (с. 48-54);

- напрямів правового забезпечення використання венчурного капіталу у процесі реалізації розроблених професорсько-викладацьким та студентським складом інноваційних технологій (с. 162-164);

- необхідності правового стимулювання застосування приватного, зокрема, венчурного, капіталу під час розбудови та вдосконалення функціонування інноваційної інфраструктури України (с. 145-150, 153-155);

- необхідності вдосконалення договірного регулювання венчурного інвестування (с. 132-137);

- напрямів державного регулювання середовища венчурного інвестування та суміжних сфер (с. 90-91, 97-99, 102-108);

- підходів з наближення правового регулювання українського фондового ринку до загальносвітових тенденцій щодо прозорості звітності емітентів цінних паперів та забезпечення можливості первинного публічного розміщення цінних паперів українських емітентів за межами України (с. 176-183);

- напрямів використання іноземного досвіду правового регулювання венчурного інвестування (зокрема в США, Великій Британії, Франції та Німеччині) та формулювання конкретних пропозицій щодо запозичення окремих позитивних напрацювань зарубіжного правового регулювання до українського законодавства, яке регулює венчурне інвестування (с. 57-83, 89-93, 108-109).

Практичне значення отриманих результатів дослідження визначається його актуальністю, новизною, теоретичними і практичними висновками. Відповідні результати дисертаційного дослідження використовувалися під час формулювання пропозицій щодо розроблення Концепції підтримки інновацій шляхом удосконалення нормативно-правової бази вищої освіти в Україні за програмою TEMPUS «Підтримка інновацій шляхом покращення нормативних та законодавчих рамок для вищої освіти в Україні» (SpinOff: 530158-TEMPUS-1-2012-1-SE-TEMPUS-SMHES).

Крім того, викладені в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані: у науково-дослідних цілях – як основа для подальших наукових досліджень проблематики господарсько-правового стимулювання інноваційної діяльності; у нормотворчій діяльності – під час підготовки проектів нормативно-правових актів та внесенні змін до чинного законодавства у сфері інвестиційної та інноваційної діяльності; у навчальному процесі – у межах викладання у вищих навчальних закладах таких дисциплін, як «Господарське право», «Інвестиційне право», «Інноваційне право», а також під час підготовки навчальних програм, методичних рекомендацій та навчальних посібників із зазначених вище дисциплін.

Незважаючи на загальну позитивну оцінку дисертації Тарнавського Романа Віталійовича, її окремі положення є дискусійними, потребують подальшого розвитку чи додаткової аргументації:

1. Серед пунктів новизни першого рівня (с. 13-14) наведено авторське визначення поняття господарсько-правового стимулювання венчурного інвестування в Україні «…як системи заходів публічно-правового та приватно-правового впливу на сферу відносин щодо венчурного інвестування з метою заохочення інвесторів…». Варто відзначити, що систему утворюють взаємопов'язані та взаємозумовлені елементи, з яких складаються підсистеми, які формують певну цілісність, що має чітко визначене функціональне призначення (у вказаному випадку такими підсистемами є підсистема заходів публічно-правового впливу та підсистема заходів приватно-правового впливу). При цьому якщо засоби державного стимулювання венчурного інвестування репрезентовано в роботі як певне підсистемне угруповання заходів публічно-правового впливу (насамперед короткострокових і довгострокових господарсько-правових способів стимулювання державою венчурного інвестування), то елементна структура підсистеми приватно-правового стимулювального впливу потребує уточнення. Інакше кажучи, авторові слід уточнити, які заходи (способи) здійснюють приватно-правовий вплив на сферу відносин щодо венчурного інвестування, а є елементами системи його стимулювання.

2. Під час аналізу чинного ЗУ «Про інститути спільного інвестування» автор дослідження привертає увагу до відсутності кваліфікаційних ознак, яким мають відповідати реципієнти венчурних інвестицій (с. 44). У контексті пропозицій щодо подальшого розвитку положень глави 34 Господарського кодексу України Тарнавський Р. В. справедливо указує на потребу встановлення кваліфікаційних вимог до реципієнтів венчурних інвестицій (с. 47). Однак із наданих автором визначень венчурних інвестицій (с. 47, 206) та господарсько-правового стимулювання венчурного інвестування в Україні (с. 98-99, 207), а також виокремлених у роботі кваліфікаційних вимог до реципієнтів венчурних інвестицій (с. 48-51) та пропозицій щодо встановлення для венчурних інвестиційних фондів обов'язків цільового інвестування (с. 53-54) чітко не випливає, яких саме суб'єктів господарювання, крім інноваційних підприємств, дисертант визначає як

потенційних реципієнтів венчурних інвестицій. Так, з одного боку, Тарнавський Р. В. виокремлює як важливу вимогу до реципієнта венчурних інвестицій здійснення ним інноваційної діяльності (с. 49, 206). Однак згідно зі ст. 5 ЗУ «Про інноваційну діяльність» суб'єктами інноваційної діяльності є не тільки інноваційні підприємства, а й інші юридичні особи, які провадять в Україні інноваційну діяльність і (або) залучають майнові та інтелектуальні цінності, вкладають власні чи запозичені кошти в реалізацію інноваційних проектів в Україні. З іншого боку, дисертант наполягає на доцільності встановлення обов'язку венчурного інвестиційного фонду здійснювати цільове інвестування (не менше 80 % наявних у нього коштів) не суб'єктів інноваційної діяльності в цілому, а тільки одного із видів таких суб'єктів – інноваційних підприємств (с. 53-54, 133), якими відповідно до ст. 1 ЗУ «Про інноваційну діяльність» є підприємства, що розробляють, виробляють і реалізують інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 % загального обсягу їхньої продукції і (або) послуг. У згаданій статті як приклад інноваційного підприємства наводиться технопарк, який у межах цього дослідження (незалежно від того, про який вид технопарків ідеться – як групу юридичних осіб, пов'язану договірними відносинами, чи як самостійну юридичну особу) розглядається виключно як «плацдарм» для вирощування потенційних реципієнтів венчурних інвестицій, посередник (інноваційна структура) між інвестором та реципієнтом (с. 120, 149). При цьому автор визнає, що український законодавець недооцінює потенціал венчурного інвестування як джерела розвитку не тільки інноваційних підприємств, а й інноваційних структур (с. 168-169).

З урахуванням усього зазначеного потребує уточнення позиція автора щодо кола реципієнтів, інвестування яких венчурним інвестором, за дотримання інших виокремлених ним вимог до означеної форми інвестування, має розглядатися як класичне венчурне інвестування.

3. Викликає сумніви визнання реципієнта венчурних інвестицій (підприємства, яке їх отримує) одночасно об'єктом венчурного інвестування (с. 120) та – як наслідок – фактичне ототожнення понять підприємства як суб'єкта правовідносин і як цілісного майнового комплексу, який належить підприємству.

Згідно із цивілістичним підходом, підприємство є складним об'єктом, який складається з різних видів об'єктів цивільних прав, тоді як для позначення суб'єкта правовідносин використовується інше поняття – «особа» (фізична особа, юридична особа). Натомість у Господарському кодексі України, як і в раніше чинному до його прийняття ЗУ «Про підприємства в Україні», «підприємство» розуміється як суб'єкт господарювання, учасник господарських відносин. Отже, ідеться про два різні підходи щодо розуміння (тлумачення) поняття (категорії) «підприємство», а не про одночасне визнання підприємства й суб'єктом, й об'єктом правовідносин. Однак в одному випадку автор дослідження репрезентує кваліфікаційні ознаки об'єкта венчурного інвестування через вимоги до суб'єктів правовідносин – реципієнтів венчурних інвестицій (наприклад, обов'язкове здійснення ними

інноваційної діяльності, наявність у них статусу новостворених суб'єктів до початку венчурного інвестування тощо) (с. 16). В іншому випадку підприємство як об'єкт венчурного інвестування описано як складний організаційно-майновий комплекс, частка в такому комплексі (с. 122), підприємство зі своїми виробничими потужностями, людськими ресурсами, системою управління, гудвілом та іншими елементами єдиного майнового комплексу (с. 128, 141).

Викликає зауваження також непослідовність під час визначення об'єкта венчурного інвестування. Так, на с. 122 дисертації стверджується, що об'єктом венчурного інвестування є частка в підприємстві, а не технологія (інновація), оскільки кошти інвестуються в саме підприємство, а не інноваційний проект. Проте венчурними в роботі визнано також інвестиції, які вкладаються венчурними інвестиційними фондами в розроблення та подальшу комерціалізацію інновацій суб'єктами господарювання в обмін на частку в статутному капіталі отримувача інвестицій (с. 47). При цьому непоодинокими є твердження автора про інвестування в межах сектору венчурних інвестицій ризикових інноваційних проектів, інноваційних розробок (с. 55, 102, 106). Такі твердження потребують пояснень.

4. Незважаючи на назву підрозділу 2.3 «Договірне забезпечення венчурного інвестування», автор не визначає (не моделює) договірні конструкції венчурного інвестування, у тому числі співінвестування декількома венчурними фондами одного реципієнта, а обмежується висвітленням деяких питань, які, на його думку, потребують регламентації у змісті договорів венчурного інвестування у вигляді їх істотних умов (с. 131-137). Крім того, питання договірного забезпечення взаємовідносин між венчурними інвестиційними фондами та компаніями з управління активами в роботі зведено до відтворення змісту Положення про особливості здійснення діяльності з управління активами інституційних інвесторів (с. 138-139).

На сторінці 83 роботи серед унікальних характеристик венчурного інвестування дисертант відзначає не тільки особливий об'єкт інвестування, але й особливий набір «додаткових благ», які отримує реципієнт інвестицій разом з коштами венчурного інвестора (ділові зв'язки, знання інвестором галузі, у якій працює реципієнт, досвід ведення бізнесу, можливість доступу до кваліфікованих юристів, аудиторів, інвестиційних банкірів, консультантів тощо). Але хотілося б почути думку дисертанта щодо правової природи вищезазначених «додаткових благ», їх взаємозв'язку із власне венчурною інвестицією.

5. На сторінці 133 дисертації зроблено висновок, що реалізація положень стандартних договорів венчурного інвестування (прийнятих в англо-американській правовій системі), які застосовуються американськими та європейськими венчурними фондами, в Україні є можливою у випадку, якщо інвестиційний фонд-нерезидент інвестуватиме в українське підприємство-резидент, а в договорі венчурного інвестування сторони визначать, що застосуванню для розв'язання спорів у міжнародному комерційному арбітражному суді підлягає матеріальне право США. Такий

висновок є дискусійним та потребує додаткового обґрунтування. У правовій доктрині, зокрема, існує й інший погляд про потребу обмеження в цьому випадку дії принципу автономії волі сторін зовнішньоекономічних інвестиційних договорів (у тому числі договорів венчурного інвестування) щодо обрання іноземного права як регулятора їхніх прав та обов'язків. Це означає, що права та обов'язки іноземних венчурних інвестиційних фондів як сторін інвестиційних договорів із посиленим публічним інтересом (таким інтересом є забезпечення інноваційної безпеки країни) повинні підпорядковуватися праву країни реципієнта (сторони, яка «приймає» інвестиції), зокрема законодавству цієї країни, що визначає особливості режиму іноземного інвестування на своїй території.

Однак висловлені зауваження здебільшого мають дискусійний характер та не впливають істотно на достатньо високий науковий рівень дисертаційної роботи, яка має характер самостійної ґрунтовної та надзвичайно корисної наукової розвідки.

Основні положення й результати дослідження обговорювалися на науково-практичних конференціях, круглих столах і відображені у 6 наукових статтях у фахових виданнях та 9 тезах наукових доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, круглих столів.

Отже, дисертаційне дослідження «Господарсько-правове стимулювання венчурного інвестування в Україні» як за формою, так і за змістом цілком відповідає вимогам п. 9, 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а Тарнавський Роман Віталійович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право.

Доктор юридичних наук,
професор кафедри господарського права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого **В. С. Мілаш**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
№02071139

Підпис Мілаш В.С.
Засвідчую
Нач. ВК
15.02.2017 р.